

Kierteen katkaisijat -podcast: Naiset rikosseuraamusasiakkaina
Kesto: 00:41:58

[recording starts]

Haastattelija 1 [00:00:04]: Olin menossa lonkkaleikkaukseen. Ennen leikkausta hoitaja tokaisi, että turha sitten odottaa kolmiolääkkeitä. Hän oli katsonut tietoni. Huumausainerikoksia. 25 vuotta päihderiippuvuutta. Kymmenen vuotta kuivilla. Ei auttanut, vaikka olin ennen tätä itse ilmaissut toiveeni pelkästä Buranasta. Sain silti muistutuksen siitä, että en ole kuin kuka tahansa potilas.

[Musiikkia 00:00:36]

Haastattelija 1 [00:00:46]: Tämä on podcast vankilakierteestä ja erityisesti sen katkaisemisesta. Mitä rikollisesta elämästä irrottautuminen vaatii ihmiseltä, entä yhteiskunnalta? Tässä podcastissa kierteen katkaisseet kertovat, millainen kohtaaminen muutti heidän elämänsä.

[Musiikkia 00:01:04]

Haastattelija 1 [00:01:08]: Minä olen Aleksis Salusjärvi, tämän podin juontaja. Tänään puhutaan naisista rikoksentehtäjinä ja nais erityisestä työstä. Jakson alkuun kuult vieraamme Christinen kertoman tarinan kohtaamisesta, joka ei mennyt putkeen. Christinen lisäksi meillä on vieraana täällä tänään Kaisa Tammi. Kaisa on Hämeenlinnan Rikosseuraamuskeskuksen johtaja ja tehnyt pitkän uran nais erityisen vankilatyön parissa. Tervetuloa molemmille.

Puhuja 1 [00:01:36]: Kiitos.

Puhuja 2 [00:01:37]: Kiitos.

Haastattelija 1 [00:01:38]: Ja tuota, haluat sä Christine lyhyesti esitellä itsesi?

Puhuja 2 [00:01:41]: Joo. Oon Petäjän Christine ja oon Kriminaalihuollon tukisäätiössä Naiset näkyviksi -toiminnassa kokemustyöntekijä. Elikä itsellä on paljon päihdetaustaa ja vankilavuosiakin on takana. Autetaan vapautumisvaiheessa olevia naisia.

Haastattelija 1 [00:01:59]: Ja Kaisa Tammi, sullakin on vankilavuosia takana. Haluatko esitellä itsesi?

Puhuja 1 [00:02:03]: Mä alan oleen jo siinä iässä, et enää ei viitti edes kertoo, kuinka monta vuotta. Mutta joo, olen tehnyt pitkän uran vankilassa ja sitten myös yhdyskuntaseuraamuspuolella ja siellä nyt lähinnä johtajana ja siis yli 15 vuotta jo pelkästään johtajana. Ja naisten kanssa tehny oikeastaan aina töitä, että aina joka vankilas, minne mä oon sattunu meneen töihin niin on ollut joko naisten osasto tai sinne on pian sellainen perustettu.

Haastattelija 1 [00:02:29]: Christine ja Kaisa, minkä rikostaustaisiin naisiin liittyvän ennakkoluulon haluaisitte purkaa heti tämän keskustelun kärkeen?

Puhuja 2 [00:02:40]: Joo. No mulla on ainaki se, että naisvanki ei oo mikään tietty stereotypia. Tai siis sillai, et aina ajatellaan, et nainen on joko hirveen sairas, paha, jotain tällasii. Ni ihan kuka tahansa nainen voi tietyissä tilanteissa tehdä rikoksen ja on hyvin erityyppisiä naisia, mitä siel vankilassa on.

Puhuja 1 [00:03:04]: Joo, ja mun ehkä tekee mieli tarttua siihen, että mä oon jotenkin vuosikymmenten varrella aina jotenki seurannu, miten puhutaan naisista, jotka tekee rikoksia. Ja siin on aina vähän semmonen kauhusävy, et siin on pikkasen semmonen hirviönainen-ajatus taustalla, et sen naisen täytyy olla todella, siis todella häiriintynyt, että se menee vaikka surmaamaan jonkun läheisensä. Että sellasta, ikään kun naisel täytyy olla viel enemmän vinksallaan kun miehellä, että hän jotakin paha tekisi. Ja tän mä ehkä haluan sanoo, että en mä nää vankilassa, en mä oo nähny vankilassa erityisen vinksahaneita tai erityisen hirviömäisiä naisia. Että naisia tosi kurjissa ja tosi monenlaisten elämäntarinoiden tuomana siel vankilas ollaan. Eli hirviönaisia ei ole vankilassakaan.

Haastattelija 1 [00:03:55]: Niin, naiset on heterogeenisempi porukka kun miehet rikoksentehtäjinä. Se on paljon monipuolisempi jengi ylipäättänsä. Mut se toinen ylipäättänsä-asia, mikä tähän liittyy, on kuitenkin päihteet, koska päihteet on yleisin yhdistävä tekijä itse asias kaikilla rikollisilla. Christine, miten sä päädyit päihdemaailmaan ja minkä ikänen sä olit?

Puhuja 2 [00:04:18]: Monet menee tonne rikosmaailmaan ja päihdemaailmaan sillai, et ne ihannoi jotenkin rikoksia ja muuta, et mulle kyl kolahti heti ensimmäinen känni sillon joskus 13-vuotiaana. Mut olin kova urheilemaan ja pelasin myös ulkomailla ja sitte ku siitä tuli loukkaantuminen, mikä oli ollu tavallaan tulevaisuudensuunnitelma, ni sit kaikki pohja katos. Ja sit oli jotenki hirveen helppo tulla ne päihteet siihen. Mut mä oon myös niin addiktiivinen luonne, et jos ei ois tullu sitä loukkaantumista, niin jossain vaihees mä olisin varmaan kuitenkin joutunu päihdemaailmaan. Et sillon jo ihan pienenä ku muut otti muutamat ensikaljat, ni mä olin niinku ihan sekasin ja oksentelin nurkissa jo sillon. Et mul on ollu hirveen semmonen humalahakunen jo ihan nuoresta tytöstä asti se päihdekäyttö.

Haastattelija 1 [00:05:16]: Ja sit se lisäänty sitten niin, että se alko sit olla sun päivätyö.

Puhuja 2 [00:05:19]: Juu, kyllä. Päivätyö sillai parikymppisenä oikeestaan. Ni sit oli amfetamiini joka päivä aika kauan.

Puhuja 1 [00:05:29]: Ja kun mä nään vankilas naisii, niin tosi usein voi joutuu kysyy, et sitä päihteiden käyttööhän on melkein kaikilla sinne päätyneillä. Ja se on ollu usein tosi rankkaaki. Mut on tosi vaikee aina tietää, että mikä ongelma oli ensin. Yleensä taustalta löytyy vakavia lähisuhteongelmia, siis ylipäättään siihen perhepiirin, lähipiirin semmosii sosiaalisia ongelmia, vaikeita ihmissuhteita, raastavia ihmissuhteita, väkivaltasii ihmissuhteita. Sitte siellä on yleensä

aina mielenterveysongelmia, ahdistanu, jännittäny, pelottanu, tullu kaikenlaist pahaa oloo. Ehkä on jo lähtökohtana vähän vaikka vaikee keskittyä ja muuta. Ja sitte vielä kolmanneks on tämä tosi iso kuorrute, eli se päihteiden käyttö. Ja sitte tavallaan siel vankilas on enää mahoton sanoo, et mikä näistä oli ensin ja mikä ruokkii mitäkin. Et usein musta se naisten päihteiden käyttö on tosi tiiviisti kytköksis vaikeisiin elämäntilanteisiin ja vaikeisiin mielenterveysongelmiinki.

Haastattelija 1 [00:06:32]: Mä luulen kyllä, että... tai siis sillai kuulostaa tutulta, et varmaan kaikessa päihteiden käytössä on näitä samoja elementtejä. Et harvoin semmonen ihminen, jonka elämä on hallussa, niin rupee eskapistisesti käyttämään päihteitä. Ja sit siel on usein taustalla rikkinäistä perhettä ja aika paljon semmost hylätyksi tulemisen kokemusta ja yksinäisyyttä. Semmost eksistentiaalista yksinäisyyttä. Naisten rooli on kuitenkin erilainen päihdeporukassa kuin miehen, noin niin kuin yleisesti ottaen. Miten sä Christine kuvailisit sitä?

Puhuja 2 [00:07:03]: No naisen asema päihdemaailmassa on yleisesti ottaen hirveen alisteinen. Mut että... Ja siellä nainen esimerkiks jos ei hänel oo asuntoo, niin menee miehen luo ja hänen pitää sit tietenkä maksaa eri tavalla, eri tavoilla sitä olemista. Joko myymällä huumeita tai myymällä itseään. Mut sit että esimerkiks itellä oli joskus semmonen kova rooli tavallaan siellä. Et mul ei ollu mitään syytä, miks mun ois pitäny tehdä jotain palveluksii miehille, et mä olin sit taas se kova kimma siellä. Ja se pelasti mut paljolta. Mut sit taas usein nainen voi olla just väkivallan tekijä ja kokija, niinku samassa. Et esimerkiks mies voi hakata kotona ja sit taas tää sama nainen voi kadulla perii huumevelkoja esimerkiks, ja hän on hyvin kova siellä, et hän on ite tekijä. Ja ku se tuo kauheen ristiriidan tähän naisen asemaan.

Haastattelija 1 [00:08:01]: Mitä sä Kaisa sanosit naisen roolista päihdeporukassa?

Puhuja 1 [00:08:04]: Niin, mä aattelen, et naisille ei oikein jää kauheen luovia omia ratkasuja. Et vähä niinku Christine sano, niin sun on oltava jonkun sortin jätkä tai sitten sä oot kynnysmatto. Ja sit itse asias se väliki on aika hämärä. Ja mä ajattelen, tai se mitä mä oon kuunnellu ihmisiä ja tarinoita, niin mä aattelen, että tavallaan rikollinen päihdemaailma, sillon ku ollaan siellä, niin se valta perustuu siel voimaan. Ja se on niinku... se menee silleen aika primitiivisiin tasoihin, joten naisen voima, se ei vaan ikinä mittele samassa sarjassa miesten kanssa. Ja se maailma on rakennettu sen miehisen vallan ja voiman ympärille. Joten naisille jää niitä sivurooleja, ja sit se on se naisen erityiset asiat, voiko nainen olla viehättävä tai voiko siitä saada niitä etuja mitä nyt naisesta voi saada siinä maailmassa. Ja sitten se voimakin tavallaan, et ne naiset, jotka siel yrittää pärjätä niinku jätkänä, niin sit se on tavallaan omaksuttava ne miehisen maailman lainalaisuudet. Eli naiselle ei jää oikeestaan sellasta naisen paikkaa, vaan se on kyllä joku semmonen sivurooli kaikessa. Ja se on yks asia, mikä sitte onki tosi paljo vaikuttamassa siihen toipumiseen, jos sielt sit joskus toivutaan, niin siin on toivuttava vähä eri asioista ku miesten.

Haastattelija 1 [00:09:28]: Niin se identiteetti täytyy rakentaa eri tavalla. Mies voi jatkaa sitä punttien nostelua ja... [naurahtaa 00:09:32]

Puhuja 1 [00:09:34]: Niin.

Puhuja 2 [00:09:35]: Mut naisel on myöski se, et mitä omilla asiakkailla tänä päivänä, minkä mä oon sit osannu yhdistää, et niinhän mäkin ennen ajattelin. Et tavallaan et se väkivalta, mitä siellä on, ni sitä pidetään normaalina, et se kuuluu siihen maailmaan. Ja mä muistan kerran ku aloin tekee tätä työtä, niin yks asiakas tuli siihen, hänet oli kidnapattu. Sit mä mietin et [vittu? 00:09:59] mut on kidnapattu kaks kertaa. Ja se vaan niinku tuli sieltä. Mut ku sitä on pitäny normaalina, et mä en mitenkään oo käsitelly asiaa, koska mä olin jo unohtanu sen. Mut et se on tosi surullista, et se väkivalta ja näin, jos se on lapsest saakka kuulunu siihen, ni sitä pidetään normaalina. Eikä siit pääse pois.

Haastattelija 1 [00:10:21]: Miten sulla alko rikokset määrittää elämää, tai millon sä törmäsit virkavaltaan ja miten sä päädyit vankilaan, mikä sun tarina on?

Puhuja 2 [00:10:29]: No se on varmaan silloin parikymppisenä. Et silloin piripäissään teki semmosii, ne oli semmosii ryöstöjä ja vähän väkivaltaa. Ja sit ku tuli jotain oikeudenkäyntej, ni oli ollu tutkintavankilassa, vaikka kuukauden ja siit tuli joku tuomio ja koeaika, niin sit mä olin vähä aikaa aina kunnolla. Tai siirryin toiseen päihteseen ja se oli yleensä aina sit viina ja lääkkeet. No se teki se yhdistelmä meikäläisen ihan hulluks. Ja sit mä sain taas siitä väkivaltatuumioi, ja sit mä olin taas tutkintavankilassa ja mä sain aina ehdollisii. Ja olin sit hetken aina kunnolla, et se riippu et mitä päihdettä mä käytin, minkä tyyppisii rikoksii mä tein. Ja sit 2013 tuli, mun elämä oli hyvin sekainen silloin. Mä olin, et jos ei sitä tuomio ois tullu, niin en varmasti ois elävien kirjoissa. Et sit tuli eka kova kakku, et yhdeksän vuoden tuomio.

Haastattelija 1 [00:11:33]: Se oli henkirikos, mistä se tuli.

Puhuja 2 [00:11:34]: Joo, joo. Naisille aika tyyppinen rikos. Ja niit tavallaan niit tunteita mitä silloin sen tuomion aikaan tuli, sitä jotenki suojelee itseensä, et mä voin kertoa kivoja tarinoita, mut mä en enää pääse siihen synkkyyteen tavallaan. Mut mä tiedän, mitä se on. Et en voi sanoo, et vankila mut pelasti, mut pysäytti. Et sen päivän jälkeen en oo päihteitä käyttäny.

[Musiikkia. 00:12:02]

Puhuja 3 [00:12:07]: Vankeustuomiota suorittavat naiset olivat vuonna 2020 tehdyn naisvankiselvityksen mukaan ylivoimaisesti pahoinvoivin rikosseuraamusasiakasryhmä. 84 % heistä on loukkaantunut tapaturmaisesti. Lähes puolella oli sairaushistoriassa pahoinpitelystä johtuva tapaturma. Mielenterveyden häiriön diagnoosi on lähes yhdeksällä kymmenestä. Traumaperäisen stressireaktion jossain vaiheessa elämäänsä on kokenut noin joka viides.

Haastattelija 1 [00:12:48]: Traumakokemus on tosi keskeinen asia. Oikeestaan kaikkes rikollisuudessa mut et erityisesti ku puhutaan naisista Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaina. Mitä tarkoittaa traumainformoitu työ, Kaisa Tammi? Sä kirjassas kirjoitat, että se on tämmönen sanonta, mitä sä siteeraat, et "hurt people hurt people". Eli siit tulee epäonnistumisten kierre. Liittyys tää siihen, mitä on traumainformoitu työ?

Puhuja 1 [00:13:17]: Sen vois jopa laajentaa, että kun me tehdään traumatietosesti, katsellaan maailmaa. Koska mä jo ajattelen niin, että se on jopa tavallaan elämäkatsomus katsoa maailmaa traumatietosesti, eikä niinkään enää tehdä vaan työtä. Mutta toki siellä työtä tehdessä esimes rikostaustasten ihmisten kaa, niin se on mun mielestä aika... Must se on työkalu, jota meillä kaikilla pitäis olla. Ja syy siihen on se, että meistä ihmisistä ylipäätään aika harva selvi täst elämäst ilman pahoja haavoja. Meille voi sattuu menetyksiä, kauheuksia, epäonnisia ihmissuhteita, jossa me koetaan epämiellyttäviä asioita, jotka jää muistiin ja talteen tavalla, jotka voi tulla ongelmiks ja vastaan mis vaan. Ja nyt sitte ku ollaan siel työssä, vankilassa vaikka, niin jos en mä ajattele ja ota huomioon sitä, et rikostaustasel ihmisel on lähes aina ikäviä kokemuksia. Siis todella epäsuotuisia lapsuudenkokemuksia ja monenlaisia kokemuksia syrjinnästä tai syrjään katsomisesta ja muusta. Niin jos en mä sitä ota huomioon mun työssä, niin miten mä voisin sitä työtä osata oikeesti tehdä tai miten se vois ikinä onnistua se työ. Ja nyt naisvangit on ollu mulle se opinkappale tässä mun työuralla. Et se on totta, kun naisvankien traumahistoria on aivan omaa luokkaa. Ja sit viel ehkä mä haluan sanoo, et ku säkin aikasemmin viittasit et kun rikostaustasil ylipäätään on raskait kokemuksii. Mut naisten ja miesten, rikostaustasten naisten ja miesten ero on siinä, et miehillä on ikävii väkivallan kokemuksii, ne on saanu turpaan monet kerrat. Ja niitä on saatettu pahoinpidellä kotona vanhempien toimest ja muuta. Mutta selkeästi on osotettavissa, et miesten kokemukset on tämmösii vähän lyhytaikaisempia, episodisempia ja usein jonkun vähä niin kun vihamiehen toimest. Että tulee sen toisen riitapukarin kaa tai on huumevelan perintää tai mitä vaan. Mut naisten satuttajat on melkein aina läheltä. Ne on niitä, joihin se sama nainen joutuu turvaamaan ja luottamaan ja se rikkoo siks niit naisii sisältä semmosel taval, et tavallaan ihminen on tosi tosi vailla rakenteita. Ja nyt sitten ku mä oon kohdannu niit naisii siel töissä vuosikymmenet, niin mä rupesin tajuun et ne käyttäyty tosi oudost. Ne rupee huutaa ku niilt yrittää kysyy et mikä päivä on, niin ne huutaa takasi että yrität sä vittuilla mulle. [Naurahtaa. 00:15:49] Ja se, ennen kun mä tajusin et mistä siinä on kyse, niin mun piti herkistyy sille, että mä tajuan, et hän ensinnäki tuntee yleensä olevansa aina altavastaaja ja mun pitää antaa takas sitä valtaa vähä hänelle, että hän voi tuntea edes jonkinasteist luottamust mua kohtaan. Ja sit se tarkoittaa tosi monii asioit. Se on vaikka sitä, et me ei komennella ketään siel vankilassa sillan ku me toimitaan traumatietosesti, vaan me pyritään aina yhteistyöhön ja annetaan toiselle se mahdollisuus päättää, haluatko sä tehdä mun kans yhteistyötä vai et. Ja se on semmost pientä valtaannuttamista tavallaan. Ja se on must aika iso juttu ja naisten kanssa ihan valtavan tärke juttu.

Haastattelija 1 [00:16:32]: Hauskaa ku toi kuulostaa kauheen tutulta sen suhteen, et mitä vankeinhoidon pitäis ylipäätänsä olla. Et vankilassa pitäis nimenomaan niiden ihmisten kans tehdä mieluummin asioita kun komennella niitä. Onks tää, miten sä Christine katot tätä asiaa? Onks tää semmonen asia, jonka sä otat aina ensimmäisenä huomioon, tää traumahistoria?

Puhuja 2 [00:16:51]: No kyl se melkein nyt tässä asiakastyössä. Et varmaan sillan ku alotti neljä vuotta sitten, ni jotenki meni siinä semmoses hypetyksessä, et hei mä oon nyt selvinny ja mää sanon sulle, miten sääki selviit. Mut nyt täs on tietty käyny kauheesti kaikkii koulutuksii, traumaa, DKT-terapiaa, kaikkee ja on alkanu näkee vähä eri puolelta tätä. Et kyl se siit traumatietosesta lähtee. En ala utelee hänen taustojaan ja muuta, et miks hän on vankilassa tai mitä, koska ne ei siihen tilanteeseen kuulu yhtään. Ne ei niinku kuule mulle. Ja sitä koulutusta

tarvittais tänne vankilan ulkopuolelle hyvin paljon, et ku asiakkaitten kans menen asioimaan oikeestaan ihan missä vaan, niin kyllä on välil, korvat punottaa siis sillai et ihan epäolennaisii asioita kysytään ja se on välil, et iteki on suu auki.

Puhuja 1 [00:17:53]: Mun tekee mieli myös sanoo, et toi on silleen kauheen kummallinen tuo traumatietonen työote. Siit on alettu vähitellen puhuu enemmän ja enemmän. Mutta tosi moni ihminen mieltää sen jotenkin niin, et aa, et traumatie... siis niil on traumoja. No minäpä ensimmäiseks kysyn, et minkäslaisia traumoja sinulla on. Kuinkas monta kertaa sinut on raiskattu? Se ei oo todellakaan se traumatietosen työotteen tulokulma. Itse asias useimmiten ei puhuta niistä traumoista ollenkaan, vaan se on sun pään sisällä, et sä tajuat, et toi on kokenut paljon ikävää ja tolle ihmiselle ihmiset on uhka. Toi ihminen suhtautuu pelokkaasti, joskin hän saattaa näyttää vaikka vihaiselta. Mutta hän itse asiassa pelkää jokaist kohtaamista, koska hän ajattelee, et tästä ei koskaan seuraa mitään hyvää. Ja se on se, minkä sitte työntekijänä sä yrität voittaa, että sä pääset sen yli. Mutta toi on tosi... Mä aattelen että noi tungettelevat kysymykset tai muut, niin nehän on tyyppillisiä sellasia et ajatellaan, et no nyt mä oon kuullu et niil on traumoja, nyt mä rupeenki kyseleen niistä. Ja se on siis vihoviimeistä.

Puhuja 2 [00:18:55]: Niin ja se, et vaik pääsee vankilasta, niin joutuu menee monen eri viranomaisen luo ja sen takia mäki käyn asiakkaitten mukana just et mä pysyn vähän rajaamaan et tää ei nyt ehkä ollu se olennainen. Koska sit tää nainen joutuu joka paikassa kertoo sen tarinan alusta loppuun ja ne traumat tavallaan aktivoituu siin koko ajan.

Haastattelija 1 [00:19:19]: Mä jotenki oon miettiny sitä, et se, kun käydään luukulta luukulle, yritetään jotenki löytää paikka täst maailmasta, niin se on perustavalla tavalla ihmistä passivoivaa, koska se nimenomaan... Siel ollaan tekemisen, se on tekemisen kohteena se ihminen, et se kulkee lakki kourassa ja yrittää saada. Ja sit ku mä oon tehny noissa päihdekuntoutujien päiväkeskuksissa ihmisten kans duunia, ja siis mun duuni on [naurahtaa 00:19:42], mä teen kirjallista työtä eli tehään tekstejä. Niin mä oon ollu järkyttyny siitä, miten harvalta rikostaustaselt ihmiseltä ylipäätään kysytään, et mitä sulle kuuluu. Et semmonen ihminen kohdataan tasa-arvoesti. Et mä en oo tekemässä mitään toimenpidettä, vaan mä haluan vaan kohdata sen ihmisen. Ja se ei must ees välttämät mee aina siihen, et nyt kaivetaan se trauma esiin, vaan se menee ehkä enemmän siihen, että silt ihmiselt ei kysytä, että mitä sä aattelet elämästä.

Puhuja 1 [00:20:12]: Mut tos onki must Aleksis se, mitä sä sanot, niin must siin on jotain tosi sellasta olennaista, et lopulta traumatietonen, niinku mä sanoin et se on vähän niinku, se on enemmänkin niinku elämäntapa. Se on oikeestaan tapa katsoa, et me kaikki ollaan ihmisiä. Ja useimmat meist haluisi, et jos meihin vieras ihminen tulee, niin se kysyy et moi et kuka sä oot ja mitä sulle kuuluu. Et mä lähen jotenki siitä, että mua kiinnostaa sinä ihmisenä eikä niin, että no niin, mä tuln tekeen sulle nyt näitä, et sä tarviit jotain avustusta nyt johonki ja sulta puuttuu kuulemma koti. Että tavallaan sepä se on, että jos me oikeest katotaan... Ja ihminen on aina aika mielenkiintonen kokonaisuus asioita. Ja kaikissa ihmisissä, niissä repaleisimmisaki, vaikkapa naisvangeissa tai muissa, niin kaikis on myös jotain voimavaroja. Niitäki kannattaa nähä, tutustua ja kaivaa esiin. Ja se harvoin onnistuu, jos sä meet kauheen suoraan ongelmaa kohti.

Haastattelija 1 [00:21:12]: Mä oon huomannu, miesten kanssa hauska tää miesrikosmaailma versus naisrikosmaailma siltä osin et tää on aika heteronormatiivinen yhteiskunta mis me ollaan. Et miehillä ja naisilla on kauheen vahvasti omat paikkansa. Ja miehet on yleensä aika juroja. Ja aika itsestäänselvää, et niil on vaikeita ja hankalii kokemuksia ja ajatuksia ja sit ne on tottunu ilmasemaan itseään usein joko niin et ne vaikenee tai sit niil on joku tietty tapa, jotenki sillai miehekkäästi hoitaa asioita. Naiset on usein sosiaalisesti paljon lahjakkaampia ja naisten kanssa on helpompi tulla toimeen ja ne sosiaaliset taidot on parempia. Onks tää Christine sun mielest paikkansa pitävä yleistys? Koska mul on semmonen peruskutina, että naiset on äärimmäisen paljon lahjakkaampii kaikkes sosiaalisess kanssakäymisessä.

Puhuja 2 [00:21:58]: Niin, no ehkä jos semmost on joskus saanu harjotella, tavallaan semmoses turvallisessa kodissa. Et onhan kaikilla ihmisillä hyljätyks tulemisen tunteita ja muuta, mutta et jos ei oo ollu lapsuudessa, nuoruudessa sitä ympäristöä, mis on saatu harjotella näitä, ni ei osata mitään muuta ku se keino, mikä on sielt ehkä oppinu, et uhkaillaan.

Puhuja 1 [00:22:21]: Mun mielest se on tosi totta, että jotenkin kun yrittää ajatella, et me eletään 2020-lukuu Suomessa. Ja sit ku katot, millanen on rikollisalakulttuuri, tommonen päihdealakulttuuri, niin sehän on ihan mielettömän vanhanaikainen, tavallaan stereotypioiltaan myös sukupuolten osalta. Et kylhän se, kyllä siellähän me nähään, että esimes ku vankilaan tulee mies, ni jos sil on lapsia jossain, ni yleensä jossain on joku nainen, joka huolehtii niistä lapsista, ellei oo käyny niin onnettomasti, et se nainenki on jo mennyt menojaan ja lapset on jo sit lähteneet sijotukseen ja niin edelleen. Mutta kun nainen tulee vankilaan, niin ei ole koskaan mitään miestä, joka pyörittää soppakauhaa kotona ja hoitaa niitä lapsia. Että tavallaan silleen nää sukupuolistereotypiat on, ja siihen liittyy mun mielestä se kysymys, että naiset usein pyörittää aika heikoski hapes vielä niin lapsia ja omia vanhempiaan ja miestä ja kaikkien asioita. Et ne tulee, niin niil on kaikki sosiaaliset suhteet käsiss, et silleen se on totta, et naiset on usein taidokkaampia siinä sosiaalisten suhteiden hoitajana, että yllättävän pitkäänki. Ja kyllä vankilassaki ni must naisil on semmost erilaist sit verkostoitumista. Sit jos se kuntoutuminen esimes lähtee, niin he pystyy luonnekkaammin löytään semmosta... Heil on keinoja puhua niistä omista taustoistaan ja halua jakaa. Mutta se vaatii kyllä paljon silt ympäristöltä, et ei tommonen perus-, vankilan käytävä ni oo naistenkaan mikään [naurahtaa 00:24:00] tuen sija, että kyllä se on karu maailma sit kuitenkin laitoksessa ja muualla. Mutta että mä tunnistan sen, mitä sä sanot, että kyllä miesten tapa läsähtää sinne vankilaan ja olla siin omassa itessään on erilaist ku naisten. Et naisil on niit sosiaalisii verkostoi kuitenkin enemmän.

[Musiikkia. 00:24:20]

Puhuja 3 [00:24:26]: Suomessa joka kymmenes vanki on nainen. Naisten yleisin päärikos on väkivaltarikos. Naisten todennäköisyys uusia rikos on miehiä pienempi.

Haastattelija 1 [00:24:42]: Mietitään viel naisten tekemään rikollisuutta yleensä. Mistä te luulette, että johtuu, että naisten tekemä rikollisuus on kasvussa, et minkä takia meillä on enemmän ja enemmän naisrikollisuutta Suomessa?

Puhuja 1 [00:24:54]: Nää on tosi vaikeita ja näit on inhottavaa ku näit kysytään just silleen ku ite teet tätä arkityötä, niin en oo ollu tossa seuraamassa sosiologista tutkimusta tai muuta, mutta mä jotenki yksinkertaisesti ajattelen niin, että jos kattoo mitä meidän yhteiskunnassa tapahtuu. Meil käytetään enemmän päihteitä, se ei oo enää sukupuolesta kiinni, ketkä käyttää päihteitä. Yhtä hyvin laittomii päihteit on tosi paljo naistenki saatavilla ja maailmassa. Sit meil on, maailmast on tullu kova. Ja ehkä niinku sanottu, niin ihmisten pahoinvointi näkyy sit yhdellä tapaa myös rikosten tekemisenä tai sellasena, että... Ja sit esimes vaikka lapsiin kohistuvat rikokset, niin me tiedetään et nyt niit tulee enemmän julki. Et yhteiskunta on muuttunu, et vaikka lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset tai lapsiin kohdistuva väkivalta, niin ehkä -70-80-luvulla ne ei tullu samal lail ilmi. Nyt ne tulee ja myös naisten tekemät teot tulee yhä useammin ilmi. Yhteiskunta on muuttunu. Mut mä aina haluun kyl alleviivata sitä, et koska se naisten määrä rikosten tekijöinä on kuitenkin selkeästi pienempi, niin et kyl jollain tavalla tää sukupuoli tuntuu suojelevan rikosten tekemiseltä naisia.

Haastattelija 1 [00:26:06]: Mitä sä Christine ajattelet?

Puhuja 2 [00:26:07]: No varmaan se on just noin. Et mäkään en oo tavallaan kadulla tällä hetkellä näkemässä, et mitä siellä tapahtuu. Et just se, et miten yhteiskunta voi, niin kyllähän se sinne heijastuu.

Haastattelija 1 [00:26:20]: Mut jos sä oisit Suomen keisarinna ja johtasit diktaattorina Suomee, niin mikä on semmonen yksittäinen asia, mihin sä erityisesti kiinnittäisit huomiota, jos ajatellaan naisten tekemää rikollisuutta, siihen puuttumista?

Puhuja 2 [00:26:31]: Tavallaan taas puhutaan siit traumalähtöisestä työotteesta. Et osattais tunnistaa se väkivalta. Sit on kauheen vaikee kysyy keneltäkään, et hei oot sä vai ei. Ja naisil on niin omanlaisia ongelmia ja tunnesäätelyssä on kauheesti harjoittelemista, et lähettäis ihan sielt pienestä tavallaan, ku lähetään kuntouttaa. Et itellä oli kaikist vaikeinta jotenki naisena, se oli hirvee häpeä. Ja silloin jotenki, kanto kauheesti huolta niistä lähimmistä, et kuin paljo niitä on satuttanu. Ja mulla ei ollu esimerkiks, mä olin käyttäny noin 30 vuotta päihteitä, ni mulla ei ollu mitään käsitystä, et mitä täs maailmas oikeesti tapahtuu. Miten tehdään asioita. Miten mä meen bussiin sillai, et mun pitää maksaa. Sitä ei välttämät ehkä ammattilaiset aina ymmärrä, et miten pienistä sitä pitäis lähtee liikenteeseen.

Puhuja 1 [00:27:39]: Mä haluun sanoo, et yhteiskunnassa on kaks kummallista keskustelua, jotka on turhan irrallaan. Ku sä kysyit, et mitä voisi tehdä, että naisten rikollisuus vähenis. Niin sen voi tosi yksinkertaisesti vastata, et kun naisiin kohdistuva väkivalta vähenee, niin silloin vähenee myös naisten rikollisuus. Ja meil on jotenki erikseen tämmönen huolipuhe naisiin kohdistuvasta väkivallasta, jollon me puhumme turvakodeista ja me puhumme semmosista ikään kuin ne ois jotain eri naisia, jotka tarvii nyt sitä apua siihen väkivaltaan, jota perheessä tai lähisuhteis on. Mut sitte ku me puhutaan niist rikoksen tehneist naisist, niin sit niil on joku muu ongelma oltava. Että no kai niit on vähä nyt, joo niitäki on vähä pahoinpidelty, mut kuitenkin ne on niinku pahoja naisia. Oikeesti nää on kaks täysin, nää on saman ilmiön vaan eri tulokulma.

Kaikki naiset eivät pääse, eikä päädy sinne turvakotien kautta sitten apujen äärelle. Vaan on olemassa naisii, joita ei oikeestaan ne väkivaltaa kokeneille tarkotettujen palvelut ei tavota. Ne on vääränlaisia naisia jotenki niihin palveluihin.

Puhuja 2 [00:28:46]: Ja päihteitä käyttäville naisille...

Puhuja 1 [00:28:47]: Nimenomaan.

Puhuja 2 [00:28:48]: ...ei oo minkäänäköst turvakotii.

Puhuja 1 [00:28:50]: Ei. Nimenomaan, jos sä oot jotenki sit epäonnistunut elämässä ratkoon aiemmin elämääs niin et sä et oo siisti ja puhdas meneen sinne, vaikkapa sinne turvakotiin. Tai sä tuut sellasest etnisest yhteisöst, joka on jo syrjäytyny monella eri tavalla, niin sä et löydä paikkaas niist palveluista ja sit me löydetään ne sielt vankiloista. Et mä kyl haastan yhteiskunnassa ajattelee, et tää on paljo isompi asia ja mun mielest naisiin kohistuvast väkivallast semmonen sukupuolittunu väkivalta on totta. Ja siit maksetaan kova hinta ja kovimman hinnan siit mun mielest maksaa esimerkiks ne naiset, jotka nyt lusii sitten niitä väkivaltatuomioitaan. Ne liittyy toisiinsa, haluttiin me nyt sitä myöntää tai ei. Tottakai, nyt viel korjaan, että kovimman hinnan naisiin kohistuvast väkivallast tietenki maksaa ne, jotka kuolee niissä teoissa.

Puhuja 2 [00:29:43]: Mut meijänkin naiset, mitä tapaa ja minkä tunnistaa, et itessäki on ollu sillai, et mulla ei ollu mitään rajoja. Mä en osannu asettaa rajoja. Ja mä en osannu valita. Mulla ei ollu koskaan ollu semmosia, et mä oisin oppinu jotenki valikoimaan. Ja sit just, et tämmönen niinku rajattomuus, et huudetaan metrossa. Huudetaan ne omat asiat, kaikki julki, on myös sieltä traumaista lähtevää. Et ne tunnesäätelytaidot on aivan olemattomat, ja sit jos nainen päättääki, et hän nyt yrittää päihteettömänä eteenpäin ja ei tee rikoksii, ni ei sekää helppoo oo, koska ne kaikki keinot puuttuu. Ja oma identiteetti pitää rakentaa kokonaan uudestaan.

Haastattelija 1 [00:30:32]: Mut tää on kaikille vangeille täsmälleen sama, et riippumatta, et niin se pitää tehdä. Kuitenkin naiset uusii harvemmin rikoksia kun miehet.

Puhuja 2 [00:30:41]: No, moni on esimerkiks sellanen, et on voinu, et hänt pahoinpidellään koko ikäs. Ja sit ku nainen on 45, et on menny vähän vanhemmalla iällä tai et kerran iskeny puukolla. Ja joutuu, ni ne jotenki ainaki tämmöset on usein ensikertalaisia ja ne jää kans yhteen kertaan. Et jotenki, et ne tuomiot on kans sit niin kovia sille ensikertalaiselle, et se jää siihen, et tulee tavallaan kaksikertalaisuutta, se eka ja vika.

Haastattelija 1 [00:31:16]: Mm. Oot sä Kaisa samaa mieltä?

Puhuja 1 [00:31:18]: Joo, tos on yks asia, että naisethan tulee aika vakavist rikoksist ylipäättään vankilaan. Elikkä siel ei oo sellast poikakierrettä niinku taas nuoril miehil nähdään sellast, et tullaan aina vaan pahenevassa kierteessä. Naiset sinnittelee aikansa jossain ja sit tapahtuu jotain tosi vakavaa ja sit tullaan jo pidemmälle tuomiolle. Se on aika tavallinen tarina ihan niin

kuin Christine sano. Ja silloin tietenkä on mahdollisuus myös muuttaa sitä ja ihminen monest vakavoituu, et hyvänen aika, mihin mä oon joutunu ja mitä mä teen. Mutta mä aattelen, et naisia täytyy suojella myös usein lapset. Elikkä mä luulen, et sitä vähäisempää uusimista naisilla osin voi selittää juuri tämä, ensinnäkin myöhemmin vankilaan joutumisen ikä. Tiedetään tilastoista, et se suojaa. Mutta mä luulen, että naisten tapa, naiset on kuitenkin jonnekin kiinnittyneitä. Jos ei muuta, niin niihin lapsiin, jotka on jo silloin sijaishuollossa ja muuta. Mut monelle naiselle se lapsi on kuitenkin se semmonen yks iso, et mun pitäis huolehtia, mä haluaisin olla sen lapsen elämäs. Jopa isompi ku sil miehel, koska miehellä on yleens joku nainen, joka kuitenkin huolehtii siit lapsest. Mut ku se äiti on menny vankilaan, ni sillä lapsel ei oo yleensä ketään.

Haastattelija 1 [00:32:36]: Miehet usein on niit lapsia. [Naurahtaa. 00:32:37]

Puhuja 1 [00:32:37]: Nii [naurahtaa 00:32:38], niin. Aivan.

Puhuja 2 [00:32:39]: Nii ja se jotenki, et ku mäkin menin vankilaan ja se ensimmäinen kaks vuotta Turun vankilassa, nii mä tiesin, et mä en haluu tänne enää uudestaan, mut ei mullakaan ollu siinä mitään keinoja. Et se, et pitäis luopuu päihteistä oli sama ajatus mulle ku et mun loppuelämä on tylsää ja se on kuolema, et en mä nyt kokonaan ainakaan niistä luovu. Mut sitte ku niit vuosii tuli siihen, ku oli pitkä tuomio, et se pitkä tuomio varmaan tavallaan autto silloin mua, nii sit tuli, lähinnä tuli vertaiset vankilaan ja mä aattelin, et noihan tekeeki selvin päin kaikkee kivaa, et ne tekee just sellasii juttui, mitä mä olisin halunnu tehdä. Mut mä niinä viimesinä vuosina esmes käytin paljon yksin, koska mä en halunnu siihen ketään, ketä määrää et kuin paljon mä saan käyttää tai muuta. Ja naiset usein tekee just tätä, et ne käyttää sit yksin. Ja se sit pikkuhiljaa heräs tavallaan se kuntoutushalu. Et kyl se alussa oli sillai, et mä vaan tiesin, et mä en haluu sinne mut mä en tienny, miten päästä irti.

[Musiikkia. 00:33:52]

Haastattelija 1 [00:34:02]: Me ollaan puhuttu täs jaksossa nais erityisestä kohtaamisesta. Niin rikosmaailmassa, vankilassa kun ihan tavallisessa sosiaali- ja terveystalvelussakin. Parhaimmillaan kohtaamisella on voimaa muuttaa elämän suunta. Christine, kerro meille semmonen kohtaaminen, joka on muuttanu sun elämää hyvällä tavalla, kun alotettiin huonosta kohtaamisesta.

Puhuja 2 [00:34:24]: No tällai mitenkään mielistelemättä niin kaks sellasta tulee Kaisan kohtaamisesta mieleen. Et ensimmäinen oli sellanen, et ku alkaa tietenkä tietyn ajan jälkeen myös vangilla lomat pyörii. Ja mul oli sanottu, et sun on ihan turha hakee tämmöst lomien aikaistumista, et hae vaan tärke syy -lomaa. Ja sit mä tein näin ja olin ihan onnessani, et hei nyt mä pääsen ekalla lomallani isääni kattoo. Niin sit mä huomasin, et jumatsukka, et se olikin vaihdettu se, et se loma olikin tuomion pituuden mukaan. Ja mä en ollu edes pyytäny sitä. Et miten joku ihminen voi tehdä tämmösen teon nostamatta jotenki itseäs jalustalle tai jotain ja sit mä etsin sen Kaisan sielt käytävältä ja sit mä "kiitos, kiitos, ku sä olit niinku..." Siis Kaisa kattoo mua vähä sillai niinku et no sinähän tän oot tehny. Et tavallaan oot ollu kunnolla ja kuntoutunu.

Niin hän sanos, et ne kuuluu sulle ne lomat. Ja sit mä olin jotenki niin häkeltyyny siitä, et joku voi tehdä näin pyytämättä. Ja mä muistan, et mä kerroin sitä varmaan kaikille silloin. Ja toinen kohtaaminen Kaisan kans on silloin, et mul oli kauheen tarkkaan suunniteltu tämmönen rangaistuksenaikainen kuntoutus ja siin oli tehty paljon paperitöitä ja suunnitelmia ja mä olin kaks vuotta odottanu, et mä pääsen sinne. Ja kaikkee muuta ja sit piti maanantain lähtee, ni Kaisa pyysiki neljän jälkeen perjantai-illalla mut sinne huoneeseen. Mä näin et siel oli myös esimies ja sit ne vähä niinku vääntelehti siinä sillai ja mä aattelin et mitä mä oon nyt tehny, mut kyse oliki siitä sitte et oli Riseltä tullu joku lappu et he ei voi maksaa mun lääkitystä, et sä et lähdekään sinne. Se kahden vuoden valmistelu sit meni siinä ja mä en oikeen osannu sanoo mitään ja Kaisa kauheesti pahotteli, et voi voi kun näin on, et maanantain pitäis lähtee. Ja mää tiedä, sit Kaisas heräs joku leijonaemo tai joku nii yhtäkkiä se niinku, jumalauta, et sä muuten lähdet sinne.

Puhuja 1 [00:36:32]: [Nauraa. 00:36:32]

Puhuja 2 [00:36:34]: Sit mä olin niinku, ja sit esimies sanos samaa ja mä olin et enhän mä voi mennä. Ni Kaisa sanos, et hän laittaa sut sinne ja sil ehdol pääset lähtemään, et lupaat tehdä valituksen täst asiasta. Ja sit mä jotenki näin, et ne kaks ihmist, esimies ja Kaisa, niin ne lähti taistelee tavallaan mun puolesta. Et jos lupaat hoitaa sen kunnolla, nii sut lähetetään, vaik oli kieltävät laput. Ja mä oon vähän vieläki yllättyyny siitä, et ku he tekee kuitenkin vaan työtä, ni he ois voinu lähtee kotiin ja antaa asian olla. Ja sanoo, et mä en lähdekään maanantaina. Ja se oli kuitenkin mun elämäni siihenastisin kovin päätös, et mä oon päättäny lähtee kymmeneks kuukaudeks päihdehoitoon.

Haastattelija 1 [00:37:16]: Toi on hyvä tuo, et tekee vaan työtä. Se on semmonen asia, mikä usein on lamaannuttavaa rikostaustaselle ihmiselle, et joku vaan tekee työtä. Koska se nimenomaan passivoi sen ihmisen, et se on sen tekemisen kohde.

Puhuja 2 [00:37:31]: Mut et he oli perjantai-illalla, tekivät ylityötä sen takia, et mä saan maanantaina lähtee.

Haastattelija 1 [00:37:37]: Muistat sä Kaisa tän?

Puhuja 1 [00:37:38]: Kyl mä muistan, se oli vähän hassu tilanne siinä, siis se oli tämmönen Rikosseuraamuslaitoksen ja vankiterveydenhuollon välinen sopimuskiista, joka oli tällanen ihan ylätasoinen kiista, ja se juuri sinä päivänä ratkottiin niin Risen puolelta, et se olis oikeesti ollut este lähettää rangaistusaikaseen kuntoutukseen. Et siin oli kiistaa siitä, et kuka maksaa ne lääkkeet. Ja tavallaan Risestä tuli yleisohje, et niin kauan ku tää asia on epäselvä, niin ketään vankia ei saa lähettää. Ja yksilötasolla, niinku Christinen kohalla, se ois tarkottanu ihan... Siis vaikka kuukausi lisää siel vankilas oloo, niin se tuntu kohtuuttomalt, ku sitä oli oikeesti valmisteltu. Ja tajus, mitkä satsaukset ihmisel on. Ja ehkä tää on mun henkilökohtanen semmonen, tää on mun vähän semmonen vaikee piste, et mä en kestä, ku järjestelmä rupee tökkii byrokraattisist syistä. Ja se oli vähän sellanen, et sit mä siinä hengittelin syvään ja yritin rauhottua ja en kuitenkaan rauhottunu niin paljoo, et sit mä vaan päätin, että koska mä olin silloin vankilanjohtaja ja mä

tiesin, että mä voin luvan kanssa Christinen sinne määrätä sinne rangaistusaikaseen kuntoutukseen, niin mä aattelin et byrokratia ratkookoon itsensä myöhemmin. Että silloin ku on ite virkakoneistos töis, ni pitää aina välil itelt kysyä, et... Niinku et oikikses opetetaan tuomariohje, et mikä ei oo oikeus ja kohtuus, ei se saata olla lakikaan. Niin mun mielest, mä kävin sen verran oikiksen kursseja, et mulle on jääny aina se mieleen, että silloin ku se ei oo kohtuullista ihmist kohtaan, ni ei piru, mä en oo sen puolella, vaikka se kuinka ois jonku järjestelmän mielestä hirveen hyvä. Ja mä luulen, et Christinee on puhutellu siin se, että mä olin ihminen, jota harmitti ihan yhtä paljon...

Puhuja 2 [00:39:18]: Mm, juu, mää huomasin.

Puhuja 1 [00:39:18]: ...se koko tilanne.

Puhuja 2 [00:39:19]: Joo.

Haastattelija 1 [00:39:20]: Sullaki on Kaisa omia kokemuksia taustalla, jota sä kirjotat kirjassa. Vaatiiks tämmösen työn tekeminen jonkunnäköst omaa kokemuspohjaa? Voiks tätä maailmaa ymmärtää, jos ei oo mitään kontakteja siihen?

Puhuja 1 [00:39:33]: Toi on hirveen hyvä kysymys ja munhan on vähän vaikee vastata, koska mä olen vähän tosiaan risasella lapsuus-nuoruus-taustalla, joten mullahan on ollut jotenkin oma tapa katsella tätä maailmaa ja se on vaikuttanu tähän työhön. Mä kyllä myös sanon niin, et ei se risa tausta myöskään tee automaattisest hyvää työntekijää. Et se voi itse asias kääntyä itseään vastaan. Mää tiedän paljon meijän alalla, mä tiedän myös muilla turvallisuusalalla olevii ihmisii, joilla on raskas tausta itsellä. Mutta he saattavat olla hyvinkin kovia työntekijöitä ja hyvin katsoa ohi asiakkaan juuri siksi, kun se oma risanen tausta on käsittelemättä. Eli tässä mun mielest avainasemassa onki se käsittely. Mä toisaalt ajattelen ja toivon, et jos ihminen on eläny turvallisen lapsuuden ja nuoruuden, niin vois olla myös voimavaroja ehkä nähdä lämpimästäkin niitä, joilla ei sellaista ole ollut ja pystyy olee hyvä työntekijä. Et mä aattelen, et työntekijänä oleminen on jotenkin vaan, et sä pystyt jotenki järkevällä tavalla asettuu vuorovaikutukseen ja siihen voi olla monta tietä, et ei meijän kaikkien tarvii olla alkoholistien kasvattamia, että me voidaan tehdä töitä onnistuneesti. Mut että sit olennaista on myös se, et miten sä käsittelet sen oman taustas ja kuinka sä sitten voit kohdata sen jälkeen ihmisiä itsesi ja muut.

Puhuja 2 [00:40:53]: Niin, tässä on se, et mul on hirveen samanlainen tausta ku Kaisalla. Toisest tuli vankilanjohtaja ja toisest tuli vanki. Et siinä välissä on tapahtunu paljon.

Puhuja 1 [00:41:04]: Mm.

Haastattelija 1 [00:41:04]: Niin siis eli omat kokemukset voivat olla vahvuus tai heikkous riippuen miten niitä käsittelee. Kiitoksia keskustelusta ja osallistumisestanne, Christine ja Kaisa.

Puhuja 2 [00:41:16]: Kiitos.

Puhuja 1 [00:41:16]: Kiitos kovasti.

Haastattelija 1 [00:41:18]: Kiitos myös sinulle, kuulija. Olit mukana Kierteen katkaisijat -podcastissa.

[Musiikkia. 00:41:23]

Haastattelija 1 [00:41:27]: Kierteen katkaisijat -podcast on tuotettu osana Kriminaalihuollon tukisäätiön Hyvinvointialueet uusintarikollisuutta vähentämässä -hanketta, jonka rahoittaa Oikeusministeriö. Oletko sinä kierteen katkaisija? Lue lisää osoitteesta kriits.fi/hyvinvointialueet.

[Musiikkia. 00:41:45]

[recording ends]